

EKSPERTYZA

**mykologiczno - budowlana
oceną techniczną budynku**

OBIEKT: Wylączony z eksploatacji budynek użyteczności publicznej,
wpisany do rejestru zabytków pod Nr rej. A-187 dn.28.05.2008

ADRES : 16-400 Suwałki , ul. Kościuszki 6

AUTOR: inż. Ryszard Andrzej Bułat
specjalista mykolog III stopnia
w tym do budynków zabytkowych
upr. konstr.- arch. Bł/221/75 oraz Bł/12/84
członek Podlaskiej Izby Inż. Budownictwa
Nr PDL /BO/ 0163/01

Białystok –11 stycznia 2019 r.

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA

Rozdz. I Część ogólna

1. Podstawa opracowania
2. Cel opracowania
3. Dane i materiały na podstawie których wykonano ekspertyzę mykologiczno -budowlaną
4. Charakterystyka badanego obiektu

Rozdz. II Opis stanu technicznego budynku

1. Ocena stanu technicznego elementów budynku

Rozdz. III Stan obiektu pod względem mykologicznym

1. Fundamenty i podpiwniczenie
2. Stan parteru i stropów nad parterem
3. Poddasze i więźba dachowa
4. Stolarka okienna i drzwiowa
5. Otoczenie obiektu

Rozdz. IV Identyfikacja szkodników biologicznych

Rozdz. V Przyczyny porażenia przez czynniki biotyczne

Rozdz. VI Wnioski

Rozdz. VII Zalecenia remontowo-konserwacyjne

Rozdz. VIII Informacja o użytych preparatach

Rozdz. I CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Podstawa opracowania

- Umowa z inwestorem –Miasto Suwałki (po przetargu na opracowanie projektu budowlanego adaptacji budynku na potrzeby żłobka miejskiego).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie z dnia 12 kwietnia 2002 r. (Dz. U. Nr 75 poz.690 z póź. zm.). w zakresie § 322 pkt.3 - korozja biologiczna.

2. Cel opracowania

Ekspertyza ma na celu określenie charakteru i stopnia porażenia zabytkowego budynku przez czynniki biotyczne oraz określenie jego stanu technicznego, pod kątem możliwości rewitalizacji obiektu i dalszego użytkowania na potrzeby żłobka.

3. Dane i materiały na podstawie których wykonano niniejszą ekspertyzę mykologiczno - budowlaną

- a/ Oględziny zewnętrzne i wewnętrzne obiektu dokonane w dniu 15.10.2018 r.,
- b/ Pobrane próbki z elementów konstrukcyjnych Nr 1-7 oraz ich analiza,
- c/ Inwentaryzacja budynku z lokalizacją geodezyjną na działce nr 10960/10
- d/ Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Ważnego i Jerzego Karysia:
Ochrona budynków przed korozją biologiczną ,Arkady Warszawa 2001
- e/ Praca zbiorowa: Impregnacja i odgrzybianie w budownictwie wyd. Arkady 1970
- f/ Poradnik – Ochrona budowli przed korozją biologiczną ,Wrocław 1983
- g/ Bronisław Zyska : Zagrożenia biologiczne w budynku , Warszawa 2001
- h/ B. Zyska: Mikrobiologiczna korozja materiałów, Warszawa 1977.

4. Charakterystyka badanego obiektu

Przedmiotem niniejszej ekspertyzy jest zabytkowy budynek wyłączony z eksploatacji z uwagi na zły stan techniczny. Jest to jeden z najstarszych budynków mieszkalnych w Suwałkach z 2 poł. XIX wieku, który na przestrzeni lat pełnił różne funkcje użytkowe. Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr Rej. A-187. Budynek w dniu wykonywania niniejszej ekspertyzy był wyłączony z użytkowania i prowizorycznie zabezpieczony przed dewastacją. Jest to piętrowy, murowany obiekt wolnostojący z poddasze użytkowym. Obiekt częściowo podpiwniczony. Długość : 28,62 m , szerokość :23,16 m (z oficynami) .

Rozdz. II OPIS STANU TECHNICZNEGO BUDYNKU

1. Ocena stanu technicznego elementów budynku

Szczegółowy opis zastosowanych w budynku rozwiązań konstrukcyjnych i materiałowych opisany jest w dokumentacji projektowej opracowanej przez Atelier Zetta. Zabągło Z.w Białymstoku ul. Suraska 2. Poniżej dokonano oceny stanu technicznego poszczególnych elementów, co wraz z oceną mykologiczną (Rozdz. III niniejszej ekspertyzy), co pozwoli na ostateczny Wniosek (Rozdz. VI), decydujący o dalszym losie badanego zabytkowego obiektu.

Przy ocenie stanu technicznego wykorzystano kryteria opisane w Tablicy 2-7 opracowania ; *J. Thierry , S.Zaleski : Remonty budynków i wzmacnianie konstrukcji .Arkady ,Warszawa 1982*)* gdzie stopień zniszczenia określa się:

Tablica 2-7

Stopień zniszczenia elementów konstrukcyjnych w %	Stan techniczny elementów
0 - 10 %	doskonały
11 – 20 %	zadawalający
21 - 35 %	średni
36 – 50 %	zły
ponad 50 %	awaryjny

1.1. **Fundamenty** z kamienia polnego i cegły, częściowo betonowe - stan **średni**

Średni stan fundamentów wynika stąd, że w wielu miejscach gładzi kamienia polnego i cegła utraciły wzajemne związanie ponieważ zaprawa wapienno-piaskowa uległa degradacji, wykruszyła się lub została uszkodzona przez krzewy i wody opadowe (**Fot.2**). Nie bez znaczenia jest to, że fundamenty obiektu leżą w IV strefie klimatycznej, gdzie minimalna wymagana głębokość posadowienia powinna wynosić min. 1,20 m. Bezpośredni zrzut wody z dachu na grunt w pobliżu fundamentów (z rury spustowej), przy stosunkowo krótkich okapach tylko pogarsza warunki pracy, powodując dodatkowe nasączenie spoin nadmierną porcją wody i wilgoci. Brak jest pionowej i poziomej –przeciwwilgociowej izolacji ścian fundamentowych. Otynkowania cokołów – uległy uszkodzeniu i nie spełniają swojej roli ochronnej.

Do rozkładu zaprawy spoin między kamieniami i rolką z cegły w koronie fundamentu przyczyniają się również substancje zasadowe i kwasowe wydzielane przez zielone Glony (*Algae*) i miejscowe wysolenia na licu muru (**Rys.2**).

**Fot. 2 Podmyty przez wody opadowe fundament narożnika
Uszkodzony mur komstrukcyjny ściany zewnętrznej**

**Fot.3 Ubytki lica cegiel i spoin w murze fundamentowym piwnicy
Pod okienkiem zielone naloty glonów (*algae*)W spoinach i na licu
cegiel muru znaleziono sznury grzyba koloru szarego i białego**

- 1.2. **Ściany konstrukcyjne**, murowane z cegły ceramicznej pełnej 10-12 MPa
- stan zależnie od lokalizacji : **średni**, ale nawet w kilku miejscach - **zły**,
gdzie występują ubytki materiału 4-5 cm (ponad 1/3 szerokości cegły).
Wilgotność masowa muru $U_w = 6-9\%$ (średnio i mocno zawilgocone).

Fot.4 Ubytki lica muru ściany zewnętrznej od zaplecza budynku
Uszkodzona stolarka okienna i drzwiowa

Fot.5 Uszkodzenie tynku i muru ściany zewnętrznej oficyny,
intensywny rozwój glonów (*algae*) -kolor c.zielony .
Pobrano PRÓBKĘ NR 7 do dalszych badań

- 1.3. **Ściany wewnętrzne parteru**, murowane z cegły (Fot.6) - stan **średni**
Ścianki działowe i przepierzenia drewniane na poddaszu (Fot.7)-**stan awaryjny**
po części zniszczone pożarem , a wcześniej uszkodzone przez owady, szkodniki
drewna budowlanego.

Fot. 6 Uszkodzone powłoki malarskie i tynki na parterze na skutek krystalizacji soli i działania grzybów rozkładu pleśniowego

Fot.7 Uszkodzenia tynków wewnętrznych przez sole i temperaturę wywołaną pożarem , degradacja podsufitki z desek

- 1.4. **Więźba dachowa** ,drewniana (korozja biologiczna) - **stan zły** ,a nawet **awaryjny**
Więźba - typowa w układzie krokwiowo- jętkowym z podparciem płatwiami. Wiele krokwi wykazuje ponadnormatywne ugięcie (przeciążenie?) w wyniku utraty nośności po ataku grzybów i owadów szkodników drewna budowlanego i po pożarze. Na uszkodzonych krokwiach zamontowano ażurowo deskowanie często –nieimpregnowane , pod pokrycie blachą ocynkowaną na rąbek stojący.

Fot. 8 Więźba dachowa uszkodzona i zniszczona w wyniku pożaru

Fot.9 Krokwie uszkodzone przez owady (tu: *Spuszczel pospolity*)
W prawym górnym rogu krokiew spalona w pożarze

Z blachy ocynkowanej na rąbek stojący, w ok.80 % skorodowana (Fot.10). W wielu miejscach perforacja blachy powoduje przecieki wód opadowych na elementy drewnianej więźby dachowej, co w konsekwencji spowodowało rozwój korozji biologicznej drewna.

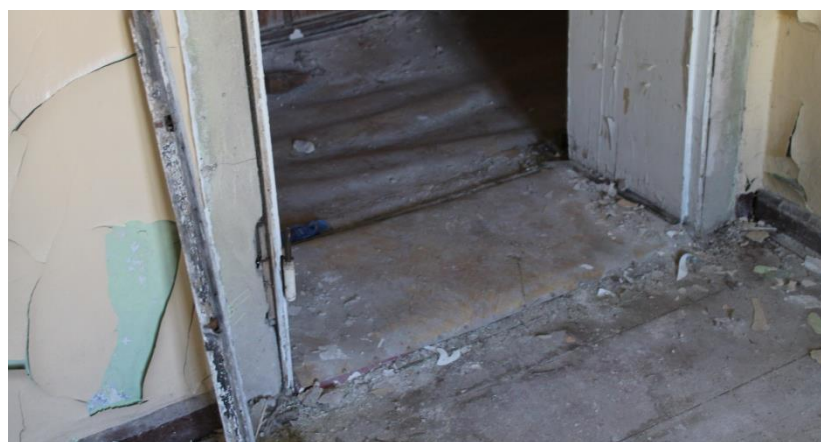

Fot.10 Skorodowane pokrycie z blach na połaci dachowej

- 1.6. **Podłogi drewniane** i legary podpodłogowe (drewniane) - **stan zły i awaryjny**
Grzyby domowe z piwnicy w poszukiwaniu pożywienia celulozowego przeszły na podłogi parteru i legary podpodłogowe dokonując ich rozkładu ,co zmusiło użytkownika do ich demontażu .korozję biologiczną powiększył dodatkowo atak owadów- szkodników drewna budowlanego.

Fot.11 Zdeprawowany parkiet drewniany podłogi na parterze budynku

Fot.12 Parter .Drewniana podłoga i próg uszkodzone przez Grzyb domowy biały (*Poria vaporaria*) Drewno – kolor brunatny

-9-

- 1.7 . **Strop nad piwnicą**

- stan zły i awaryjny

Stwierdzono uszkodzenia i zniszczenie przez korozję biologiczną (**Fot. 13**)

Fot. 13 Łukowe podparcia stropu nad piwnicą nr 01 .Uszkodzona przez krystalizację soli i korozję biologiczną cegła w filarach .

1.7.1 Strop nad parterem

Na belkach drewnianych 22/28 cm wypełniony plepą z glinobitki ,tynk na matach słomianych, ale są też stropy typu Kleina na belkach stalowych, dwuteowych (Fot. Stan techniczny wypełnienia między belkowego należy określić jako – **stan zły** Belki drewniane 22/28 są w **średnim stanie** technicznym i mogą pozostać w obiekcie pod warunkiem wykonania ponownej impregnacji i miejscowych napraw.

Fot.14 Odsłonięte belki drewnianego stropu nad parterem po zerwaniu podłóg

Fot. 15 Strop nad parterem .Tynk wapienno-piaskowy wykonany na matach trzciniowych.Podsufitka z desek mocowanych do belek stropowych. Na tynku widoczne czarne plamy Grzyba rozkładu plesniowego

Fot. 16 Drewniana belka 22/28 stropu nad parterem w dobrym stanie konstrukcyjnym i biologicznym. Polepa z trocin i gliny.

1.7.2. **Strop drewniany nad piętrem i poddaszem użytkowym –stan awaryjny !**

Wcześniejsze , wieloletnie uszkodzenia elementów składowych stropu nad piętrem (poddaszem użytkowym) dokonane przez owady – szkodniki drewna budowlanego zostały spotęgowane przez pożar i akcję gaśniczą. W wielu miejscach strop utracił nosność i grozi zawaleniem (Fot. 14).

Fot.14 Strop drewniany nad piętrem (korytarz) z widocznymi zniszczeniami elementów drewnianych przez pożar

1.8. **Drewniane schody na poddasze** - stan zły

Uległy miejscowej korozji biologicznej (owady – szkodniki drewna budowlanego) (Fot.15) . Pierwotne elementy schodów zostały zabudowane wtórnie współczesną szalówką drewnianą i listwami boazerii na ścianach.

Fot.15 Schody drewniane na piętro zaatakowana przez owady
Kołatki uparte (*Anobium pertinax*) Próbka NR 6

1.9. **Stolarka okienna i drzwiowa** (drewniana) - stan awaryjny

W wyniku działania szkodników drewna : owadów i grzybów domowych Stolarka okienna nie nadaje się do naprawy .Proces destrukcji pogłębiony został przez brak szklenia (wybite szyby) oraz malowań ochronnych.

Fot.16 Uszkodzona stolarka okienna

Stolarka drzwiowa uszkodzona ,wielokrotnie naprawiana ,uszkodzona mechanicznie oraz w wyniku korozji biologicznej (zwłaszcza niektóre ościeżnice drewniane) . Większość drzwi nie posiada zabytkowej wartości historycznej lub wymieniona została na współczesna (jako przykład - **Fot.17**).

Fot.17 Zniszczona stolarka drzwiowa

-13-

1.10. **Ścianki działowe** i przepierzenia -drewniane -na poddaszu stan awaryjny !
Z uwagi na porażenie przez owady –szkodniki drewna budowlanego i uszkodzenia przez pożar drewniane ścianki działowe na piętrze i poddaszu nie nadają się do dalszego użytku.

Fot. 18 Ścianka działowa na piętrze po pożarze

- 1.11. Izolacje przeciwwilgociowe fundamentów i podposadzkowe (brak) - stan awaryjny
- 1.12. Izolacje cieplne ścian (brak) i między krokwiowe (brak) - stan awaryjny
- 1.13. Instalacje wewnętrzne wod. -kan., elektryczne -w większości zdemontowane
- 1.14. Instalacje ogrzewania -piece kaflowe -zdeastowane - stan awaryjny
- 1.15. Kominy murowane - stan zły
- 1.16. Balkony i ozdobne elementy elewacji (gzymsy ,bonie itp.) - stan zły

Fot.19 Balkon od strony ul. Kościuszki w złym stanie technicznym

- 1.17. Otoczenie budynku , odwodnienia ,opaski ochronne (polbruk, płytki chodnikowe) - stan średni

Zrzut wód deszczowych bezpośrednio w strefę fundamentów .

-14-

Rozdz. III STAN OBIEKTU POD WZGLĘDEM MYKOLOGICZNYM

Na wstępie należy zaznaczyć , że budynek jest w złym stanie technicznym biorąc pod uwagę zakres porażenia przez czynniki biotyczne , tj. grzyby domowe

oraz owady szkodniki drewna budowlanego. Zakres porażenia można określić jako **lokalny** * (o czym w dalszej części niniejszej ekspertyzy). Badając poszczególne elementy składowe pod względem mykologicznym stwierdzam, co następuje:

1. Fundamenty i podpiwniczenie

Budynek - jest częściowo podpiwniczony. Jest to piwnica murowana z kamienia polnego i cegły, częściowo otynkowana tynkiem wapienno-piaskowym (**Fot. 3,13**).

W pomieszczeniu piwnicy wyczuwa się intensywny zapach zgnilizny.

Na ścianach fundamentowych, w narożnikach i przy schodach zejściowych natrafiono na nitki 1 mm koloru białego, a także białą, watowatą grzybnię.

Pobrano : **PRÓBKA NR 2** do dalszych badań

Jedno z pomieszczeń piwnicy wykorzystywane było na skład opału (węgla) ściany i strop - wylewane z betonu i nie ma tu elementów korozji biologicznej.

2. Stan parteru i stropów nad parterem

Strop ceglany nad piwnicą miejscowo posiada czarne naloty grzybni, pyłące zarodnikami po uderzeniu narzędziem. W kilku miejscach odnaleziono w spoinach popielatoszare, twarde łamliwe sznury 8-10 mm ukierunkowane w stronę podłóg pomieszczenia na parterze budynku.

W drewnianym stropie nad parterem natrafiono na liczne otwory wylotowe owadów o średnicy 1-2 mm, z wysypującą się mączką drzewną (**Fot.23**) **PRÓBKA NR 6**

Ściany parteru generalnie w dolnych partiach są zawilgocone od kapilarnego podsączania wody opadowej - brak izolacji pionowej fundamentów, i poziomej oraz hydrofobowej. W kilku miejscach smoła, bądź resztki papy smołowej (?)

Fot.20 Na tynku ściany parteru grzybnia koloru czarnego (*Aspergillus*)

Na belkach stropu nad piętrem i podsufitce z desek widoczne są uszkodzenia, Gdzie elementy drewniane są w stanie rozkładu brunatnego (**Fot.21**) zniszczone przez Grzyb domowy właściwy (*Serpula lacrymans*).

Fot. 21 Belka stropowa i deskowanie podsufitki zniszczone przez Grzyb domowy właściwy (*Serpula lacrymans*). Proces tzw. „zgnikizny brunatnej” drewna konstrukcyjnego . Pobrano PRÓBKĘ NR 1

3. Poddasze i więźba dachowa

Dach pokryty blachą ocynkowaną na łątach wykonanych ażurowo z desek impregnowanych miejscami preparatem grzybobójczym. Krycie dachu posiada liczne nieszczelności , przy kalenicy , jak i okapach ,co powoduje dostawę wody . Na łątach z desek i krokwiach i lokalnie natrafiono na białoróżowe smugi powierzchniowej grzybni płożącej się po wewnętrznej powierzchni elementów drewnianej konstrukcji więźby dachowej (Fot.,22). PRÓBKA Nr 3

Na 2, 4-tej krokwi (licząc od północnej ściany szczytowej) oraz krokwi nr 9 ,miejscowo występują liczne kanały 3-6 mm, a na powierzchni owalne wylotowe 4-6 mm .

Fot.22 Grzyb Powłocznik gładki (*Corticium laeve*) na deskowaniu połaci dachu Oficyny – PRÓBKA NR 3 oraz Grzyb domowy biały (*Poria vaporaria*) na krokwiach szczytu

Liczne krokiew miejscowo posiadają liczne owalne otwory wylotowe owadów o średn 4/6 mm .W kanałach –ubita mączka drzewna (Fot.23). Pobrano **PRÓBKI NR 5** .

Fot.23 Uszkodzona krokiew przez Spuszczela pospolitego (*Hylotrupes baj.*)

4. Stolarka okienna i drzwiowa

Stolarka okienna posiada liczne naloty koloru czarnego , a drewno powierzchniowo posiada liczne spękania i uległo do 1 cm degradacji biologicznej (Fot.16).

Z ramy okiennej pobrano również **PRÓBKĘ NR 4**

Stolarka okienna uszkodzona powierzchniowo przez Grzyby rozkładu pleśniowego (*Aspergillus niger*)

Fot.24 . Słupek pionowy ramy drzwiowej w ścianie poddasza oficyny (2).

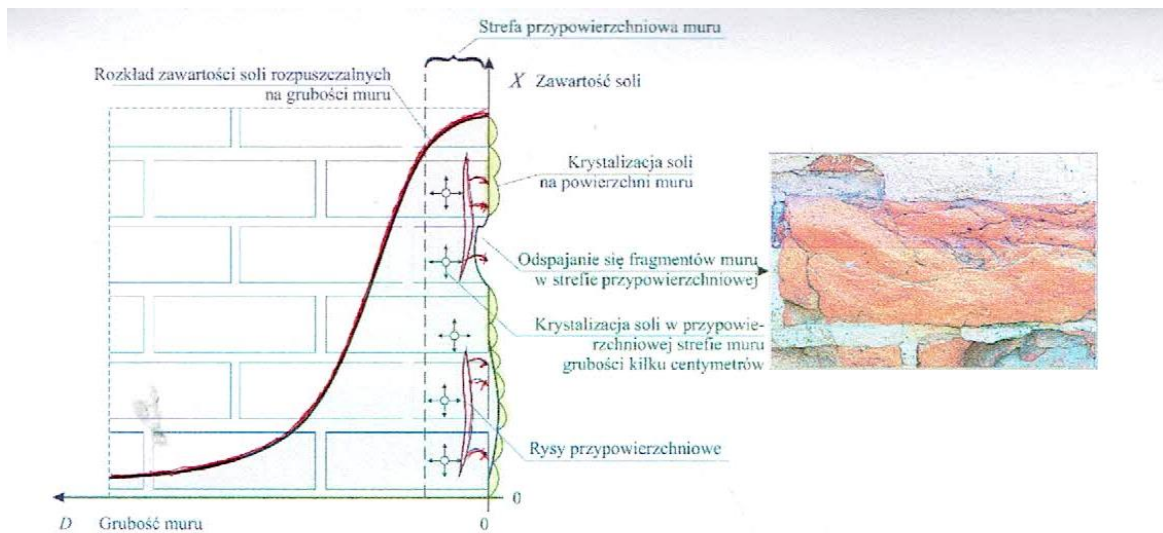
Liczne okrągłe otwory wylotowe o średnicy 1-2 mm z wysypującą się mączką drzewną świadczą o żerowaniu Kołatka upartego (*Anobium pertinax*) **PRÓBKA NR 6**. Na dole w podwalinie pod słupkiem są widoczne uszkodzenie przez owady z gatunku Spuszczel pospolity

5. Otoczenie obiektu – forma nieuporządkowana

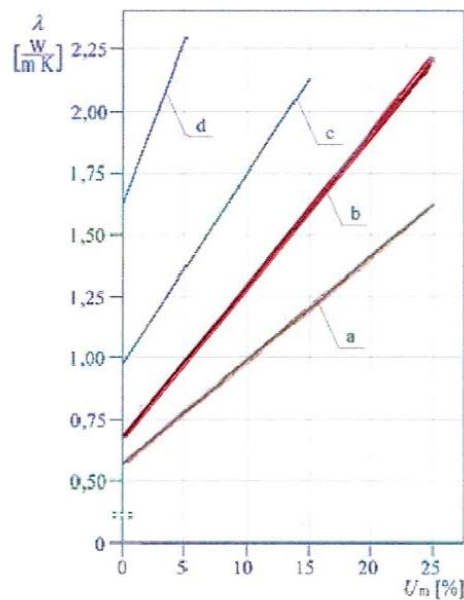
Na elewacji budynku głównym szkodnikiem biologicznym są naloty glonów (*algae*), mchy i porosty i powstałe powstałe w procesie chemicznej krystalizacji –sole.

Pogorszenie się właściwości cieplnych murów zewnętrznych (brak ogrzewania pomieszczeń po wyłączeniu z eksploatacji, niedostateczne ocieplenie ścian zewnętrznych) spowodowało pojawienie się kondensacji pary wodnej na powierzchni wewnętrznej przegrody z przesunięciem tzw. „punktu rosy”. Przyspiesza to rozwój grzybów pleśniowych i domowych, uszkodzeniu ulegają tynki i lica cegieł. Zawilgocenie potęgowane jest ponadto przez obecne lub wytracające się w murze sole, które higroskopijnie wchłaniają wilgoć.

Typowy rozkład zawartości soli rozpuszczalnych w wodzie na grubości muru w połączeniu z mechanizmem niszczenia muru w strefie przypowierzchniowej

Wpływ zawilgocenia na przewodność cieplną wybranych materiałów budowlanych [10, 19]: a – cegła ceramiczna o gęstości około 1700 kg/m³, b – cegła ceramiczna o gęstości około 1800 kg/m³, c – wapień o gęstości około 1950 kg/m³, d – cegła klinkierowa

Rozdz. IV IDENTYFIKACJA SZKODNIKÓW BIOLOGICZNYCH

Analiza i badania pobranych PRÓBEK od NR 1 do NR 7 :

PRÓBKA NR 1 Pobrana z elementów drewnianych stropu nad piętrem (**Fot.21**)

Rozpoznanie: GRZYB DOMOWY WŁAŚCIWY (*Serpula lacrymans*) zwany też „Stroczkiem łzawym” ponieważ ma małe wymagania co do wilgotności podłoża gdyż może sam ją sobie wytwarzać w dużych ilościach. Może się rozwijać w drewnie o wilgotności nawet poniżej 20%. Grzyb ten zaliczany jest do **I Grupy agresywności** najbardziej i najszybciej niszczących drewno konstrukcyjne (i drewnopochodne), przerastający mury. Ubytek suchej masy drewna po 6 miesiącach wynosi ok.50%, a wytrzymałość na ściskanie zmniejsza się w tym czasie do 30% wytrzymałości drewna zdrowego.

PRÓBKA NR 2 ze ścian piwnicy i podłogi parteru **Fot.3, Fot.12, Fot. 22**

Rozpoznanie: GRZYB DOMOWY BIAŁY (*Poria vaporaria*) w stanie intensywnego rozwoju. Grzyb zaliczany jest do **I grupy** agresywności, ponieważ posiada dużą siłę niszczenia konstrukcji budowlanych.

PRÓBKA NR 3 - z deskowania połaci dachowej - **Fot.22**

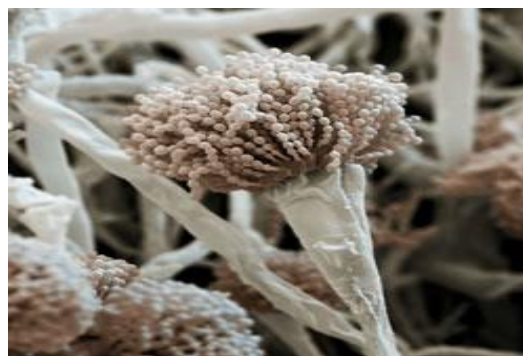
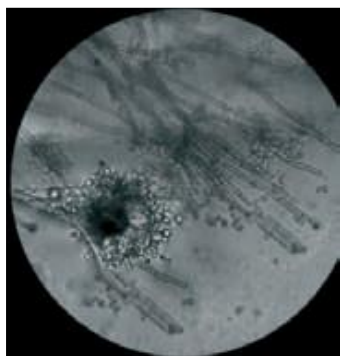
Na deskowaniu (w tym okapu) -znaleziono żółto kremową, puszystą grzybnię zbudowaną ze splątanych strzępek o średnicy do 6 μ , rozwijająca się pasmami wzdłuż włókien drewna ,owocnik cienki i skórzasty o średnicy 4 cm . Rozkład drewna –powierzchniowy , miękkie i traci wytrzymałość do 2-3 mm

Rozpoznanie : Grzyb POWŁOCZNIK GŁADKI (*Corticium laeve*) zaliczany do **III Grupy** agresywności (mniejszej) i destrukcji drewna budowlanego.

PRÓBKA NR 4– pobrana z ram stolarki okiennej (**Fot.16,**) i ściany (**Fot,20**) – to kłaczkowata grzybnia , koloru czarnego lub ciemno - szarego. Badana pod mikroskopem wykazuje konidia o wysokości 1 mm. Pyli zarodnikami po uderzeniu.

Rozpoznanie : Grzyb-pleśń (*Aspergillus niger*). Zaliczany jest do **IV grupy** –mało agresywnych grzybów, powodujących jednak powierzchniowy rozkład drewna i materiału lignocelulozowego , powłok malarskich i tynków .

Jego zarodniki w dużym stężeniu wywołują u człowieka szereg poważnych schorzeń. Grzyb jest w stanie tzw. aktywnego rozwoju (jest dopływ wilgoci) .

Fot.25 Grzyba rozkładu pleśniowego w powiększeniu (*Aspergillus niger*)
Kuleczki na nóżce - to zarodniki na konidiach

PRÓBKA NR 5 pobrana z krokwi dachowych i słupka ściany(**Fot.23,24**) Pobrane próbki posiadają liczne kanały owalne o wymiarach 4x6 mm z ubitą mączką drzewną , znaleziono larwy koloru białego o dł.12 mm w stanie martwym.

Drewno na stronie zewnętrznej posiada otoczkę o grubości 2-3 mm , a wewnątrz owalne chodniki larwalne. Drewno rozpada się w dłoni i znacznie traci wytrzymałość na ściskanie i rozciąganie czyli walory konstrukcyjne.

Rozpoznanie: Owad –szkodnik drewna SPUSZCZEL POSPOLITY (*Hylotrupes bajulus*) zaliczany do owadów **I grupy** agresywności do drewna budowlanego. Owady w krótkim okresie czasu (nawet w ½ roku),powodują zupełne zniszczenie drewna, oczywiście w sprzyjających warunkach.

Fot.26 Spuszczel pospolity (*Hylotrupes bajulus*) w powiększeniu

Fot.27 Larwa spuszczela pospolitego (*Hylotrupes bajulus*)

PRÓBKA NR 6 z drewnianej belki stropu nad parterem (**Fot.15,24**) . Pobrana próbka posiada liczne kanały okrągłe o wymiarach 1-3 mm z wysypującą się mączką drzewną ,znaleziono larwy koloru białego o dł.7-8 mm . Drewno rozpada się w dłoni i znacznie traci wytrzymałość na ściskanie i rozciąganie czyli walory konstrukcyjne.

Rozpoznanie: Owad KOŁATEK UPARTY (*Anobium pertinax*) zaliczany do **I grupy** (silna) agresywności do drewna budowlanego . Owad powoduje całkowite zniszczenie drewna, z biegiem czasu i w sprzyjających warunkach.

Fot. 28 Chrząszcz KOŁATEK UPARTY (*Anobium pertinax*) wygryza kanał o średnicy 2-3 mm w części bielastej drewna (powiększenie)

PRÓBKA NR 7 - pobrana ze ściany piwnicy i tynku elewacji(**Fot.3,4 ,5**)
Rozpoznanie : Glony (*Algae*) organizmy zielone niszczące strukturę materiału poprzez wydzielane substancje zasadowe i kwasowe, a także przerastanie przez mikropory materiału powodując ich rozpad .

Na podstawie oględzin elementów obiektu, badań makroskopowych pobranych **PRÓBEK od NR 1 do Nr 7** , dokumentacji fotograficznej, a także cech charakterystycznych i zakresu korozji biologicznej stwierdzam, że:

- 1. sposób lokalny*** porażone są przez GRZYB DOMOWY WŁAŚCIWY (*Serpula lacrymans*)
a/belka stropu nad Pietrem (poddaszem)
b/podsufitka z desek z otrzciniowaniem
oraz GRZYB DOMOWY BIAŁY(*Poria vaporaria*)
w stanie aktywnego rozwoju następujące elementy badanego budynku:
a/ Piwnica –kamienna i murowana ściana fundamentowa
b/ krokwie więźby dachowej zwłaszcza w oficynach
c/ Podłogi drewniane z desek na Piętrze i progi w drzwiach
- 2. w sposób lokalny*** porażone zostały przez GRZYB ROZKŁADU PLEŚNIOWEGO (*Aspergillus Niger* i inne odmiany) w stanie aktywnego rozwoju
a/ ściany ,tynki w piwnicy ,na parterze i piętrze,stropy nad parterem
b/ stolarka okiennej
- 3. w sposób lokalny*** porażone są przez grzyb POWŁOCZNIK GŁADKI (*Corticium laeve*) zaliczany do IV Grupy agresywności powodujący , słaby ,powierzchniowy rozkład drewna budowlanego
a/ łąty z deskowania pod pokryciem, krokwie więźby dachowej .
- 4. w sposób lokalny*** zaatakowane są niektóre elementy budynku:
a/ więźba dachowa - krokwie,
b/ legary i deski stropu poddasza
c/ krawędzie belek stropowych nad parterem,
- przez najgroźniejszego szkodnika drewna budowlanego – owada zwanego SPUSZCZELEM POSPOLITYM (*Hylotrupes bajulus*). Siła niszczenia jest tak duża, że potrafi ona zniszczyć 5/7 objętości drewna w krótkim czasie swego żerowania. Żerowanie owada SPUSZCZELA zahamowane zostało częściowo przez przewiew (ruch powietrza) oraz porę roku (dość znaczny spadek temperatury zimą, nawet do - 10 °C poniżej zera.)
- 5. w sposób lokalny*** zaatakowane są przez KOŁATEK UPARTY(*Anobium*):
a/ fragmenty schodów drewnianych na poddasze i do piwnicy
b/ belki i deski pułapu stropu nad poddaszem i pietrem
c/krokwie i podłogi na poddaszu
d/ościeżnice drzwiowe i deskowania i dranice ścianek działowych
- 6. w sposób ogólny *** porażone są przez GLONY (*Algae*) ;
a/lico zewnętrzne fundamentów (cokoły), tynki w piwnicy
b/tynki elewacji
c/betonowe schody zewnętrzne,

---

*Mykologia rozróżnia trzy stany porażenia; ogólny (duży zakres) , lokalny , miejscowy

Rozdz. V PRZYCZYNY PORAŻENIA PRZEZ CZYNNIKI BIOTYCZNE

Do podstawowych przyczyn rozwoju **grzyba domowego właściwego , g. białego , powłocznik gładkiego , grzybów rozkładu pleśniowego , glony** w badanym budynku należy zaliczyć:

- 1 . brak właściwej izolacji przeciwwilgociowej pionowej i poziomej fundamentów i ścian fundamentowych – stały dopływ wilgoci kapilarnej ,
- 2 lokalny dopływ wilgoci na fundamenty zarówno od podciągania kapilarnego z gruntu , jak i zalewania wodami deszczowymi z terenu niewłaściwie ukształtowanego przy cokółach budynku (ubytki polbruku wzdłuż ul. Kościuszki)
3. zrzut wody z rur spustowych bezpośrednio przy fundamentach budynku,
4. nieszczelności pokrycia dachu –uszkodzone pasy okapnikowe i koszowe na styku z oficynami
5. brak właściwej wentylacji grawitacyjnej (lub mechanicznej) pomieszczeń piwnic, parteru i poddasza użytkowego,
6. brak wystarczającej wentylacji przestrzeni podpodłogowych
7. brak impregnacji grzybobójczej polepy w stropach nad parterem i piętrem
8. brak ochronnych wymalowań stolarki okiennej i okitowań -ułatwia rozwój pleśni czarnej (*Aspergillus*) na ramach drewnianych oraz ubytki w szkleniu
9. brak impregnacji kamiennych fundamentów preparatem hydrofobizującym ,
- 10 .wprowadzenie zagrzybionego drewna w trakcie naprawy konstrukcji dachów, podłóg i przepierzeń , tynkowanie na zagrzybione wcześniej ściany
- 11 brak okresowego przeglądu i impregnacji uzupełniającej środkami grzybobójczymi i owadobójczymi konstrukcji drewnianych stropów i więźby,
12. brak właściwego ogrzewania pomieszczeń w okresach jesienno-zimowym
13. brak bieżących napraw i konserwacji pokrycia dachu i obróbek blacharskich,
- 14 .wprowadzanie porażonego drewna do piwnicy budynku.

Do podstawowych przyczyn porażenia przez **owady -szkodniki drewna** takich jak ; SPUSZCZEL POSPOLITY (*Hylotrupes bajulus.*) , KOŁATEK , UPARTY (*Anobium pertinax*) , należy dodać :

15. wykonanie konstrukcyjnych elementów drewnianych (więźba dachowa, z drewna młodego „surowego” przeważnie o dużej zawartości części bielastej, tzw. drewna młodego , sprzyjającej żerowaniu owadów –szkodników drewna budowlanego,
16. wprowadzenie drewna uprzednio porażonego już przez owady, łaty, deski stropu
17. nagrzewanie(do 28°C) konstrukcji więźby dachowej (maj-czerwiec) przy braku wentylacji i wilgotności drewna do 30-50 % -stwarza dogodne warunki do rozwoju SPUSZCZELA POSPOLITEGO
18. brak okresowej , powtarzanej impregnacji owadobójczej drewna zastosowanego na konstrukcje (nadbitki ,więźba , podłogi ,).

Rozdz. VI WNIOSKI

Biorąc pod uwagę stan techniczny budynku , a także zakres i stopień porażenia przez czynniki biotyczne należy stwierdzić, że budynek kwalifikuje się

do remontu i rewitalizacji w zakresie opisanym w Rozdz. VII
i w projekcie budowlano-architektonicznym , po uzgodnieniu z konserwatorem zabytków.

Rozdz. VII ZALECENIA REMONTOWO – KONSERWACYJNE

Opracowanie zaleceń remontowo - konserwacyjnych nie jest łatwe w stosunku do zbadanego budynku , ponieważ oprócz typowych robót odgrzybienionych i rewitalizacyjnych zabytku pojawiają się zagadnienia konstrukcyjne związane np. z projektowanym wykorzystaniem poddasza oficyn na nowe cele funkcjonalno- użytkowe, które planuje inwestor .Oczywiście , że aktualne przepisy zwalniają obiekty zabytkowe ze spełnienia wymogów dotyczących współczynników przenikania ciepła przez przegrody tzw. = Uo, ale w przypadku projektowania obiektu na cele użyteczności publicznej np. żłobek, należy chociaż nieznacznie poprawić komfort cieplny i spełnić wymogi dotyczące poszanowania energii.

Poprawa komfortu cieplnego , zwiększenie wentylacji , izolacje przeciwwilgociowe , impregnacja zdecydowanie powstrzymają procesy rozwoju korozji biologicznej i krystalizacji soli w strukturze murów konstrukcyjnych zabytku. W celu rewitalizacji budynku (po uzgodnieniu z konserwatorem zabytków zakresu i sposobu wykonania robót remontowych) należy wykonać:

- 1. Skucie tynków wewnętrznych i zewnętrznych (elewacyjnych) na całości budynku. Dotyczy to również cokołów wokół obiektu.*
- 2. Reperację istniejących fundamentów kamiennych i ceglanych poprzez uzupełnienie ubytków zniszczonych bloków kamiennych i cegieł (wstawki) oraz naprawę wiązania (spoin) , za pomocą preparatów PCC (polimerowo –cementowych) lub żywic epoksydowych z dodatkowym wzmocnieniem za pomocą trzpieni i śrub stalowych.*
- 3. Wykonanie niezbędnych izolacji przeciwwilgociowych (pionowych i poziomych) ścian fundamentowych ,*
- 4. Uzupełnienie ubytków muru i reperacje ubytków cegłą pełną ścian i stropu nad piwnicą. (dotyczy stropów łukowych i kolebkowych) . Natomiast w stropach wylewanych na belkach stalowych z dwuteownika NPI160 ,należy dokładnie oczyścić z rdzy stopki profilu i pomalować farbą antykorozyjną .*
- 5. Wykonanie nowego zejścia do piwnicy (wewnętrznego i zewnętrznego).*
- 6. Usunięcie polepy, w piwnicy ,odgrzybienie murów i wykonanie nowych posadzek*
- 7. Usunięcie w piwnicy , na parterze i poddaszu wszelkich podłóg drewnianych, ościeżnic drzwiowych, półek itp. całkowita wymiana zagrzybionych podkładów piaskowych na nowe przemieszanych z preparatem grzybobójczym ,*
- 8. Odgrzybienie ścian zewnętrznych i wewnętrznych preparatami grzybobójczymi metodą dwukrotnego smarowania lub oprysku*
- 9. Naprawa reperacja uszkodzonych ścian zewnętrznych i wewnętrznych konstrukcyjnych przez wymianę pojedynczych cegieł na nowe ,a w przypadku „pęknięć przestrzałowych” -na wylot ściany konstrukcyjnej rozważyć „szycie” kotwami spiralnymi.*
- 10. Uzupełnienie wewnątrz brakującego fragmentu środkowej ściany konstrukcyjnej, niezbędnej do oparcia belek stropowych (zwłaszcza obok przewodów kominowych).*
- 11. Całkowite rozebranie konstrukcji sufitów (powały drewniane) nad pomieszczeniami poddasza użytkowego i piętra oraz wszelkich ścianek działowych i przepierzeń poddasza .*
- 12. Demontaż podłóg drewnianych ,polepy ,listew podsufitki , deskowania tynków wykonanych na dranicach i matach trzcinowych w stropie drewnianym nad parterem . Demontaż drewnianych belek stropowych nad parterem (również w oficynach) z uwagi na ich zły stan techniczny spowodowany m.in. korozją biologiczną ,utrata nośności i ponadnormatywnym ugięciem (statystycznie :ponad 40 % całkowitej ilości w obiekcie).*
- 13. Demontaż pokrycia ze skorodowanej blachy ocynkowanej na całości budynku. Całkowity demontaż konstrukcji drewnianej więźby (utylizacja)z uwagi na porażenie przez owady szkodniki drewna budowlanego i grzyby domowe, a także zniszczone pożarem. (w tym lukarny i murlaty).*

14. Naprawa korony murów pod zdemontowanymi murlatami drewnianymi z rozważeniem przez projektanta konstruktora ich wzmocnienia np. wieńcem obwodowym.
  15. Wykonanie nowej więźby dachowej z drewna klasy min.C24 , impregnowanego ogniochronnie i preparatami grzybobójczymi i owadobójczymi. ważnym. Rozebranie uszkodzonej konstrukcji lukarn i odbudowa z odtworzeniem detali historycznie uzasadnionych.
  16. Wykonanie nowego pokrycia dachu . Rodzaj - zgodnie zapisem w karcie zabytku (W uzgodnieniu z konserwatorem zabytków).
  17. Przemuiowanie kominów i wykonanie nowych przewodów .W przypadku wprowadzenia funkcji użyteczności publicznej (np. żłobek , przedszkole)rozważyć wprowadzenie wentylacji mechanicznej z poszanowaniem struktury zabytkowej obiektu.
  18. Wykonanie nowych stropów nad parterem i piętrem w całości budynku (w tym w oficynach) wraz z nowymi podłogami i posadzkami wg projektu budowlanego.
  19. Demontaż uszkodzonej stolarki okiennej i drzwiowej w całym budynku i zastąpienie nową z zachowaniem podziałów, jak w dokumentacji pierwotnej (historycznie uzasadnionej).
  20. Odbudowa pierwotnych gzymsów , pilastrów i ozdorników na elewacji budynku.
  21. Wykonanie nowej elewacji budynku (projektowany tynk z dodatkami biobójczymi) oraz montaż rynien, rur spustowych i podokienników..
Rozwiązanie sposobu ocieplenia murów zewnętrznych (tzw. termomodernizacja obiektu).
  22. Wykonanie nowych instalacji wod.-kan., elektrycznych ,grzewczych i wentylacji itp.
  23. Wykonanie nowych tynków i wykładzin wewnątrz całego obiektu.
  24. Wykonanie nowych podłóg, posadzek na parterze budynku (wg proj. architektonicznego)
  25. Całkowite rozebranie i przebudowa schodów wewnętrznych i zewnętrznych wejść do budynku.(dotyczy zarówno drewnianych jak i betonowych)
  26. Sanitarne wyrównanie ukorzenia i korony drzewa sąsiadujących z budynkiem
  27. Hydrofobizacja lica zewnętrznego fundamentów kamiennych i odtworzonych cokołów preparatami do hydrofobizacji powierzchni mineralnych (cegła, kamień)
  28. Uporządkowanie spływu wód opadowych wokół budynku (chodniki, opaski ,korytka).
Rozważyć możliwość podłączenia rur spustowych do ulicznej kanalizacji deszczowej .
  29. Remont ogrodzenia zwłaszcza na styku z remontowanym budynkiem.
- Uwaga: Drewno pochodzące z rozbiórki (więźby dachowej, podłóg, stropów, stolarki okiennej porażone przez grzyby i owady należy wywieźć poza obiekt i spalić lub zakopać na głębokość min.2,00 m.*

Od rzetelności i zachowania właściwej kolejności prac zabezpieczających oraz odgrzybieniowo - impregnacyjnych zależeć będzie możliwość dalszego użytkowania budynku po remoncie z rewitalizacją (odbudową). Podczas prac impregnacyjnych ze wskazanymi w niniejszej ekspertyzie preparatami chemicznymi należy uważnie przestrzegać przepisów BHP obowiązujących w tym zakresie i instrukcji użycia zamieszczone na opakowaniu przez producenta.

Prace remontowe i renowacyjne należy prowadzić według wytycznych zawartych w dokumentacji projektowej oraz specyfikacjach technicznego wykonania i odbioru robót (STWiOR) w celu zachowania maksymalnej ilości elementów pierwotnych zabytkowego budynku .

Białystok, dnia 11.01.2019r.

Ekspertyzę sporządził:

specjalista mykolog III stopnia
w zakresie obiektów zabytkowych
upr.proj. konstr. B1/12/84 i 221/75

Zaświadczenie

o numerze weryfikacyjnym:

PDL-JLE-XCU-BAS *

Pan Ryszard Bułat o numerze ewidencyjnym PDL/BO/0163/01
adres zamieszkania al. J. Piłsudskiego 16 m. 29, 15-446 Białystok
jest członkiem Podlaskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa i posiada wymagane
ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej.
Niniejsze zaświadczenie jest ważne od 2018-03-01 do 2019-02-28.

Zaświadczenie zostało wygenerowane elektronicznie i opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu w dniu 2018-02-15 roku przez:

Andrzej Falkowski, Zastępca Przewodniczącego Rady Podlaskiej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa.

(Zgodnie art. 5 ust 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. 2001 Nr 130 poz. 1450) dane w postaci elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu są równoważne pod względem skutków prawnych dokumentom opatrzonym podpisami własnoręcznymi.)

* Weryfikację poprawności danych w niniejszym zaświadczeniu można sprawdzić za pomocą numeru weryfikacyjnego zaświadczenia na stronie Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa www.piib.org.pl lub kontaktując się z biurem właściwej Okręgowej Izby Inżynierów Budownictwa.

